

Nr 429.

Av herr Nilsson i Tånga, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 182, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom m. m.*

I prop. nr 182 förelägger Kungl. Maj:t riksdagen förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom m. m. Förenämnda lagförslag härledes ursprungligen från ett av jordkommissionen utarbetat den 28 februari 1923 avlämnat betänkande med förslag till lag, s. k. social arrendelag, sedermera överarbetat av för ändamålet tillkallade personer. Jordkommissionens förslag avsåg i stort sett en tillämpning av lagen den 25 juni 1909 om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarna å samma kategorier jordägare i mellersta och södra Sverige, d. v. s. arrende av jord, som äges av bolag eller förening för ekonomisk verksamhet eller av enskild person, vilken icke är mantalskriven å fastigheten eller å fastighet, som är i sambruk med densamma. Lagen skulle sålunda avse landet i dess helhet och förutsätta ett upphävande av 1909 års särskilda arrendelag för Norrland och Dalarna. Med vissa jämkningar i bestämmelserna i norrländska arrendelagen föreslago jordsakkunniga ävenledes dess tillämpning för hela landet å väsentligen samma jordägande rättssubjekt.

Även beträffande andra arrenden ansågo de jordsakkunniga behov föreligga av reglerande bestämmelser, vilka lämpligen borde inpassas i den allmänna arrendelagen. Med hänsyn till de skiftande förhållanden, varunder jordbruk bedrives i landets olika delar, ansågos icke de föreslagna stadgandena böra undantagslöst göras tvingande, utan borde de avtalsingående parterna medgivas rätt att träffa avtal med rättslig verkan. Till de allmänna bestämmelserna må här anföras: Arrendeavtalet skall avfattas skriftligen och upptaga samtliga villkor, som betingas, utan verkan äro ändringar och tillägg, som icke äro skriftligen avfattade. Legan skall ej få utsättas i dagsverken, såvida detta icke är av ringa betydighet. I arrendeavtalet kan dock arrendatorn tillförbinda sig att utföra visst antal dagsverken, men skall ersättningen därför svara mot vid tiden för arbetets utförande i orten gångbart pris. Vidare skall jordägaren, om arrendatorn utfäst sig att utgöra visst antal dagsverken, vara skyldig att tillhandahålla denne arbetet. Undandrager sig jordägaren detta, är han skadeståndspliktig gent emot arrendatorn. I avtalet får icke intagas förbud för arrendatorn att arbeta hos annan än jordägaren. Vid tillträde av arrende skall jordägaren tillhandahålla

för jordbrukets bedrivande nödiga byggnader i ett efter ortens sed brukbart skick. Nybyggnad eller större reparation åligger jordägaren. Arrendator kan fordra att efter företagen syn jordägaren åläggas utföra arbetet inom viss tid. Tredskas jordägaren, är arrendatorn berättigad utfå gottgörelse med det vid synen fastställda beloppet. Vill han hellre uppsäga avtalet står det honom fritt. Allt underhåll av byggnader under arrendetiden åligger arrendatorn. Varder fastighetens värde av arrendatorn genom nyodling eller iordningställande av betesmark på ett varaktigt sätt förökad, äger denne vid fastighetens avträdande rätt till ersättning för det ökade värde, fastigheten genom förbättringen kan anses äga. Har nyodling verkställts utan ägarens medgivande, utgår icke högre ersättning än som svarar mot 2 hektar. Rätt till ersättning förbehålles arrendatorn under vissa betingelser för elektrifiering av fastigheten samt vid täckdikning, utöver rören, viss ersättning för kostnaderna för täckdikningen. Där det överensstämmer med ortens sed rätt till bränsle och virke för husbehov samt då å den arrenderade fastigheten ej finnes nödigt bete för de hästar och nötkreatur, som kunna vinterfödas därå, efter anvisning erhålla nödigt bete å annan till samma fastighet hörande skogsmark. Arrendatorn skall äga rätt att för husbehov taga torv å den arrenderade fastigheten.

Beträffande arrenden under bolag, ekonomiska föreningar samt enskilda industriidkare och trävaruhandlande föreslogos delvis skärpta bestämmelser. Upplåtelse tiden fick ej understiga fem år, arrendatorn ägde vid dess slut rätt till nytt arrende — optionsrätt — på ytterligare fem år, samt därutöver ytterligare fem år. Optionsrätten inträdde automatiskt, såvida icke uppsägning skett från någon av kontrahenternas sida. Eventuell tvist, om optionsrätt tillkom arrendatorn, skulle, där ej parterna enades, avgöras genom skiljedom. Legan skulle vara till beloppet bestämd. Rätten till fiske, till husbehovsvirke, torv, bete o. s. v., bestämmelserna om jordägarens byggnadsskyldighet, ersättning för förbättringar ävensom övriga i allmänna delen upptagna stadganden voro flertalet av tvingande natur. Lagen ägde tillämpning såvitt arrendet omfattade odlad jord till en vidd av minst 2, högst 25, hektar. Beträffande arrenden under fideikommiss och vissa andra stadigvarande jordbruksarrenden med förut nämnda arealer hade bestämmelsen om minimitid, optionsrätt o. s. v. tvingande natur.

Kungl. Maj:ts prop., som till övervägande del är byggd på de jordsakkunnigas förslag, skiljer sig emellertid från detta i väsentliga delar. Frånsett jordbruksarrenden under bolag och med dem likställda jordägare, som äro pliktiga att vid tillträdet ha jordbruket försett med nödiga åbyggnader, lämnas åbyggnadsfrågan helt åsido. Visserligen är den i de sakkunnigas förslag föreslagna bestämmelsen: jordägaren åligger att vid tillträdet tillhandahålla arrendatorn för jordbrukets bedrivande nödiga byggnader i ett efter ortens sed behörigt skick, i vad angår andra än nu nämnda jordägare, icke av tvingande natur, men därav följer icke att en sådan bestämmelse är värdelös, då skulle 1907 års nyttjanderättslag, där nästan undantagslöst stadgandena äro av icke tvingande natur, varit skäligen värdelös. Men så torde ingalunda vara fallet. Det bör icke förbi-

ses, att, där vissa normer och riktlinjer angivas, man i regel anpassar sig därefter även där de icke äro absolut tvingande. Bäst hade otvivelaktigt varit, att ett sådant stadgande fått tvingande karaktär, men om detta icke anses rådligt, måste i varje fall de sakkunnigas förslag anses vara ett minimum. Såväl jordkommissionen som de jordsakkunniga ha konstaterat att byggnaderna i allmänhet å arrendeställena äro synnerligen bristfälliga, och det kan icke rimligen ifrågasättas att arrendatorer med i allmänhet svag ekonomi skola iståndsätta byggnader å arrendehemman och lägenheter. Detta bör vara ett jordägarna ofrånkomligt åliggande. En reglering av nybyggnadsfrågan under löpande arrendetid torde däremot vara mindre betydelsefull. Kungl. Maj:ts förslag beträffande arrendetidens fastställande till 15 år kan måhända synas tilltalande såsom innebärande större trygghet för arrendatorerna. Men det är ingalunda säkert att så också blir förhållandet. De senaste årens starka svängningar på det ekonomiska området ha icke lämnat jordbruket oberört, faktiskt har denna osäkerhet framkallat en stark obenägenhet att ingå avtal för längre tid. En kortare avtalstid med rätt till förlängning synes från både jordägarens och arrendatorns sida vara att föredraga framförallt under osäkra konjunkturer.

För att neutralisera de olägenheter, som kunna vara förenade med den föreslagna minimiarrendetiden 15 år med hänsyn till mindre arrendeställen, där arrendatorn är att anse mindre som jordbrukare än arbetare vid jordbruk eller skogsbruk och måhända visar sig vara olämplig härför, föreslår Kungl. Maj:t, att minimiarealen för lagens tillämplighet bestämmas till 4 hektar. Därigenom berövas emellertid ett högst ansevärt antal brukare det skydd och stöd, som lagen är avsedd att lämna, en synnerligen betänklig sak, då det gäller åvägabringande av lagbestämmelser med social struktur.

I Kungl. Maj:ts förslag har utmönstrats sakkunnigas förslag om arrendatorns rätt till virke och torv för husbehov ävensom bete.

Beträffande rätt till bränsle har av såväl jordkommissionens som jordsakkunnigas utredningar framgått att, där tillgång på skog finnes, nästan undantagslöst arrendatorerna tilldelas bränsle och virke för byggnadernas underhåll. Att lagfästa en dylik sedvana där den utvecklats, torde icke innebära någon risk. Betesfrågan är för många av de arrendatorer, det här gäller, ännu mera vital. Tages rätten till skogsbete bort för arrendator med ytterst obetydlig odlad jord till förfogande, omöjliggöres rentav jordbruksdrift. I norrländska arrendelagen är rätten lagfäst; där lagen icke äger tillämpning, har sedvana skapat rätten. Det synes omotiverat att då icke lagfästa den.

Även i vissa övriga detaljer synes det diskutabelt, huruvida Kungl. Maj:ts förslag innebära en förbättring av sakkunnigas.

Med anledning av vad sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen ville med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 182 med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom m. m. bifalla

det av jordsakkunniga den 20 juni 1926 avgivna betänkandet med förslag till lag om ändrad lydelse av vissa delar av lagen den 14 juni 1907.

Stockholm den 22 mars 1927.

O. Nilsson,
Tånga.

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom.

Härigenom förordnas, att lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom skall i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

2 KAP.

Om arrende.

Allmänna bestämmelser om jordbruksarrende.

1 §.

Avtal, varigenom jord upplättes till brukande mot lega, skall upprättas skriftligen, och varde i avhandlingen upptagna samtliga villkor, som betingas. Ändring eller tillägg, som ej avfattas skriftligen, vare utan verkan.

Brukar någon mot lega jord, vare arrendeavtalet, ändå att skriftlig avhandling därom ej upprättats, gällande; och äge, oavsett att annorlunda avtalats, såväl jordägaren som brukaren fordra, att avtalet genom skriftlig avhandling bekräftas. Varder ej sådan handling frivilligt utgiven, må domstol efter stämning stadfästa arrendeförhållandet i överensstämmelse med denna lag och avtalets innehåll. Sådant beslut av domstol medför samma verkan som skriftligt, av vittnen styrkt arrendekontrakt, dock att, där inteckning sökes på grund av beslutet, ansökningen ej må bifallas, innan beslutet vunnit laga kraft.

2 §.

Upplåtelse på arrende skall ske för viss tid eller ock för arrendatorns livstid; dock att, där upplåtelsen angår boställe eller annan fastighet, varöver upplåtaren icke äger förfoga utöver sin egen besittningstid, upplåtelsen jämväl må kunna ske för sådan tid. Är icke arrendetiden så bestämd, som nu sagts, skall avtalet anses ingånget för en tid av fem år.

Har vid arrende gällande för viss tid arrendatorn fortfarit med brukningen efter arrendetidens utgång, och har ej inom två månader därefter jordägaren anmanat honom att avflytta, skall avtalet anses förlängt på fem år.

7 §.

Ej må legan utsättas att utgå i dagsverken eller annat arbete eller eljest i arrendeavtalet intagas förbehåll om skyldighet för arrendatorn att till jordägaren eller annan utgöra annat arbete än sådant, som är till sin myckenhet bestämt, och för vilket skall utgå ersättning i penningar efter pris, ej understigande det, som vid tiden för arbetets utförande är i orten gångbart; dock gälle ej vad nu stadgats tillhandagående med skjutsning, vedhuggning eller annan dylik tjänstbarhet, så framt den är av allenast ringa betydighet. Ej heller må arrendatorn genom förbehåll i avtalet förbjudas att utföra arbete åt annan än jordägaren.

Varder i strid mot vad sålunda stadgats i avtalet ålagt arrendatorn att utan ersättning eller mot lägre ersättning än nu är sagt utgöra visst antal dagsverken eller annorlunda bestämt arbete, njute, oavsett vad avtalet bestämmer, ar-

rendatorn ersättning för arbetet efter ortens pris och jordägaren i den mån legan är utsatt i arbete i stället lega i penningar efter vad med hänsyn till förhållandena vid tiden för avtalets slutande kan anses skäligt. Varder i strid mot vad i första stycket stadgats i avtalet intaget förbehåll att arrendatorn skall utöver fastställt antal dagsverken eller annorlunda bestämt arbete på tillsägelse betjäna jordägaren eller annan eller att arrendatorn ej må arbeta åt annan än jordägaren, vare det förbehåll utan verkan.

Är arrendatorn på grund av avtalet skyldig att till jordägaren eller annan utgöra visst antal dagsverken eller annat bestämt arbete än tjänstbarhet av ringa betydenhet, skall jordägaren, ändå att annorlunda är avtalat, anses hava utfäst att tillhandahålla arrendatorn arbetet; undandraget han sig det, njute arrendatorn skäligt skadestånd.

Skall arrendatorn enligt avtalet utgöra jordbruksdagsverken, och är ej däri bestämt, huru dessa skola fördelas å särskilda tider av året, skall hela antalet dagsverken på årets veckor i den mån det kan ske jämnt fördelas. För varje arrendeår eller, där avtalet innehåller föreskrift om utgörande av visst antal dagsverken under viss tid av året, för varje sådan tid bör jordägaren i god tid förut lämna arrendatorn uppgift å de dagar, då han har att utgöra dagsverken. Ej vare, ändå att avtalet annorlunda bestämmer, arrendatorn pliktigt att för arbetets utförande inställa sig förr än å andra dagen efter det dylik uppgift meddelats honom. Annat arbete än nu sagts må ej, ändå att annorlunda är avtalat, till tiden så utkrävas, att arrendatorn hindras att ordentligt sköta sitt jordbruk.

Denna paragraf skall ej äga tillämpning å upplåtelse av jord, som vid arrendeavtalets ingående tillhör kronan, kommun eller municipalsamhälle eller eljest är i allmän ägo.

8 §.

Utan jordägarens medgivande må ej arrendatorn åt annan till brukande upplåta fastigheten eller del därav.

Är arrendeavtalet slutet för viss tid överstigande femton år, och vill arrendatorn lämna från sig arrendet, bjude då jordägaren att återtaga fastigheten mot skyldighet att gälda arrendatorn skälig lösen. Vill ej jordägaren det, eller har han ej inom en månad efter det hembudet gjordes förklarat sig därtill vilig, vare arrendatorn öppet att i sitt ställe sätta annan, med vilken jordägaren skäligen kan nöjas. Vill jordägaren återtaga fastigheten, men kan ej överenskommelse träffas om vad i lösen bör utgå, skall frågan därom avgöras av tre ojävige skiljemän, bland vilka en utses av vardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje. Tredskas någondera parten att utse skiljeman, eller kunna de utsedde ej förena sig om valet av den tredje, äge domaren eller utmätningsmannen i orten att förordna om valet. Den, som ej nöjes med vad de fleste skiljemännen säga, äger att draga tvisten under rättens prövning, så framt han instämmer sin talan inom nittio dagar från det skiljemännens beslut tillställdes honom; och skall i beslutet lämnas tydlig hänvisning om vad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under rättens prövning.

9 §.

Dör arrendatorn före arrendetidens utgång, skall, där ej för sådant fall arrendeavtalet innefattar annat förbehåll, avtalet fortfarande vara gällande, men delägarne i boet äge i ty fall, ändå att avtalet icke är slutet för viss tid överstigande femton år, enahanda rätt, som vid arrende för sådan tid enligt 8 § andra stycket tillkommer arrendator; dock åligge dem, där de vilja göra bruk

av denna rätt, att inom sex månader efter dödsfallet hembjuda jordägaren att återtaga fastigheten.

Vid livstidsarrende njute arrendatorns hustru, där äktenskapet var ingånget innan avtalet slöts, efter mannens död arrendet till godo så länge hon förbliver änka; går hon i nytt gifte, må jordägaren uppsäga avtalet.

10 §.

Jordägaren åligger att vid tillträdet tillhandahålla arrendatorn för jordbrukets bedrivande nödiga byggnader i ett efter ortens sed behörigt skick; dock tillkomme arrendatorn att själv ombesörja erforderliga mindre reparationer såsom avhjälpande av smärre brister å golv, vägg- och takbeklädnad, fönster, dörrar, trappor, eldstäder, murar och fast inredning ävensom andra åtgärder, vilka äro att anse såsom tillfällig lagning.

Underlåter jordägaren vad sålunda åligger honom, äge arrendatorn fordra att vid syn, som i denna lag sägs, förelägges jordägaren viss tid, inom vilken han skall hava avhjälpit bristen, ävensom uppgöres plan för arbetet och beräknas den kostnad, arbetet anses betinga. Utför jordägaren icke arbetet inom föreskriven tid, äge arrendatorn utföra det i jordägarens ställe och därefter undfå gottgörelse med det vid synen fastställda belopp; vill arrendatorn hellre uppsäga avtalet, vare det honom öppet, där ej bristen är av allenast ringa betydelse. För den tid fastigheten på grund av jordägarens underlåtenhet i fråga om dess bebyggande eller istandsättande är i bristfälligt skick njute arrendatorn skäligen nedsättning i arrendeavgiften; äge ock rätt till skadestånd.

Har i arrendeavtalet jordägaren utfäst att å fastigheten uppföra byggnad eller att eljest försätta fastigheten i visst skick, men underlåter han det, äge vad ovan i andra stycket sägs motsvarande tillämpning.

11 §.

Varder genom vådeld eller annorledes, utan arrendatorns vållande, byggnad förstörd eller så skadad, att ny byggnad eller ombyggnad erfordras, åligger jordägaren, där icke byggnaden utan olägenhet kan undvaras, att utan oskäligt dröjsmål verkställa byggnaden; underlåter han det, vare lag som i 10 § andra stycket sägs. Var skadan ringare än nyss sagts, ligge å arrendatorn att ombesörja dess botande; njute dock vid brandskada skäligen gottgörelse av jordägaren för kostnaden.

12 §.

Arrendatorn åligger att väl hävda jorden samt vårda och underhålla byggnader och övriga fastighetens tillhörigheter, så att icke något under arrendetiden försämras.

Eftersätter arrendatorn vad sålunda åligger honom, vare han pliktig att utgiva ersättning till jordägaren när fastigheten avträdes; äge ock jordägaren fordra att vid syn enligt 14 § sista stycket förelägges arrendatorn viss tid, inom vilken han skall hava avhjälpit bristen, ävensom beräknas den kostnad, arbetet därmed anses betinga. Utför arrendatorn icke arbetet inom föreskriven tid, äge jordägaren utföra det i arrendatorns ställe samt därefter, utan avvaktan på arrendets upphörande, undfå gottgörelse med det vid synen fastställda belopp.

Finnes arrendatorn, då fastigheten avträdes, hava avhjälpit annan vid tillträdet befintlig brist än sådan, som jordägaren efter ty i 10 och 11 §§ sägs varit pliktig att bota, njute han gottgörelse av jordägaren.

13 §.

Varder fastighetens värde av arrendatorn genom nyodling eller anordnande medelst särskilda åtgärder av betesmark på ett varaktigt sätt förökad, vare jordägaren pliktig att, när fastigheten avträdes, till arrendatorn utgiva ersättning efter det ökade värde, fastigheten i följd av förbättringen då kan anses äga; dock ej med högre belopp än som svarar mot den kostnad, som varit nödig för förbättringens utförande. Har ej jordägaren lämnat sitt samtycke till förbättring, som nu sagts, må ej därför utgå högre ersättning än som, efter medeltal räknat, belöper å två hektar, ändå att den mark, som förbättrats, är av större omfattning.

Låter arrendatorn efter plan, vilken antingen blivit av jordägaren godkänd eller ock uppgjorts av statens lantbruksingenjör eller annan, som vederbörande hushållningssällskap tillerkänt behörighet därtill, å fastigheten verkställa täckdikning med användande av tegelrör, vare jordägaren pliktig att, sedan arbetet blivit behörigen utfört, till arrendatorn utgiva ersättning för så stor del av kostnaden, som motsvarar värdet av rören. Finnes när fastigheten avträdes, att det ökade värde, fastigheten i följd av täckdikningen då äger, överstiger kostnaden för rören, njute arrendatorn ytterligare ersättning för skillnaden; dock ej med högre belopp än som svarar mot den övriga kostnad, som varit nödig för täckdikningens utförande. För varje helt år, som arrendatorn utan förhöjning av legan dragit nytta av täckdikningen, skall avdrag ske med en tiondel av det belopp, som sålunda beräknats utöver kostnaden för rören.

14 §.

När fastigheten tillträdes och när den avträdes, skall till efterrättelse mellan jordägaren och arrendatorn hållas syn av därtill utsedde synemän; ej må angående fastighetens skick vid tillträdet eller avträdet bevisning annorledes föras. Tillträdessyn må ej hållas tidigare än sex månader före tillträdesdagen eller senare än sex månader efter samma dag, ej heller avträdessyn längre tid än nu sagts före eller efter avträdesdagen.

Vid syn, som nu sagts, skall undersökas allt vad till fastigheten hör, såsom åbyggnad, trädgård, åker och äng, beteshagar, hägnader, diken, vägar, broar, brunnar och vattenledningar, samt i penningar uppskattas vad till botande av därvid befunda brister erfordras. Därjämte tillhör det synemännen vid tillträdessynen att, där jordägaren finnes pliktig att verkställa byggnad eller annat arbete, med iakttagande av vad i 10 § andra stycket stadgas förelägga honom tid för arbetets utförande ävensom vid avträdessynen att verkställa för bestämmande av ersättning enligt 13 § erforderlig uppskattning.

Under arrendetiden må hållas särskild syn i fall, som i 10 § sista stycket, 11 § och 12 § andra stycket omförmålas, så ock där jordägaren eller arrendatorn äskar bevis, huruvida visst arbete, som i avseende å fastighetens bebyggande, hävd eller underhåll vid syn ålagts endera, blivit behörigen utfört.

15 §.

Syn, som i 14 § sägs, skall förrättas av minst två ojävige män av nämnden eller bland ledamöterna i ägodelningsrätten eller de för lantmåteriförrättningar utsedde gode män i det tingslag, där fastigheten ligger, men, om den hör till stad, där rådstuvurätt finnes, i angränsande tingslag, eller ock bland dem, som förut innehåft sådan befattning och äro därtill valbare. Kunna jordägaren och arrendatorn ej enas om valet, nämne, på begäran av endera, domaren i orten

eller, där fastigheten är belägen å stads område, rådstuvurättens ordförande synemän, som nyss sagts.

Mot syneman gälle de jäv, som enligt rättegångsbalken gälla mot domare; dock må ej syneman jävas, där parterna varit ense om valet, så framt ej jävet uppkommit eller blivit veterligt först efter valet.

16 §.

När syn, som i 14 § sägs, skall hållas, utsätte synemännen dag för förrättningen å tid, då marken därför är tjänlig, och underrätte jordägaren och arrendatorn om dagen. Utebliver någondera, må synen icke hållas, där icke den utelivne bevisligen underrättats om tiden för förrättningen.

Menar part, att syneman är jävig, anmäle det vid synen, och give synemännen däröver beslut. Ej må av part, som varit vid synen tillstådes, fråga om jäv senare väckas, där ej jävet blivit veterligt först efter synen, ej heller må i något fall jäv göras gällande annorledes än i sammanhang med klander av förrättningen; skolande beträffande rättighet för part att i rättegången göra gällande jäv mot syneman vad ifråga om domarejäv är i allmänhet stadgat i rättegångsbalken äga motsvarande tillämpning. Vad nu stadgats skall ock gälla, där part menar, att syneman, som förut suttit i nämnd eller ägodelningsrätt eller varit god man vid lantmåteriförrättningar, icke vidare är valbar till den befattning.

Yppas hos synemännen olika meningar, och äro på vardera sidan lika många, skola synemännen tillkalla ytterligare en syneman; och gälle vad han säger. Kunna de ej enas om valet, vare lag som i 15 § första stycket för där avsett fall är stadgat. Över allt vad vid synen förekommit skall upprättas skriftlig handling, som av synemännen undertecknas.

Kostnaden för syn vid tillträdet och vid avträdet skola jordägaren och arrendatorn gemensamt vidkännas. Kostnaden för särskild syn skall gäldas enligt de i 21 kap. 3 § rättegångsbalken för kostnad i rättegång stadgade grunder.

Är jordägaren eller arrendatorn missnöjd med syn, som hållits inom den tid 14 § bestämmer och på sätt 15 § stadgar, äge efter stämning klandra densamma vid domstol; instämme dock sin talan inom nittio dagar från det synehandlingen delgavs honom, eller vare synen gällande. Om vad missnöjd part sålunda har att iakttaga skall i synehandlingen lämnas tydlig hänvisning.

17 §.

Vill arrendatorn i annat fall än 11 § avser i stället för byggnad, som han mottagit, uppföra ny byggnad, ligge kostnaden därför å honom, där ej överenskommelse med jordägaren kan träffas; äge dock, där byggnaden uppföres efter plan, som av jordägaren godkänts, eller den eljest prövas vara för sitt ändamål lämplig, vid avträdet räkna sig till godo husrötebelopp, som vid tillträdet åsatts den mottagna byggnaden, med avdrag, där den nya byggnaden finnes behäftad med brist, av kostnaden för bristens avhjälpande.

18 §.

Har arrendatorn å fastigheten uppfört annan byggnad än i 10, 11 eller 17 § avses, eller har han utöver vad honom ålegat verkställt plantering av fruktträd, bärbuskar eller prydnadsträd eller eljest å fastigheten nedlagt kostnad, hembjude det jordägaren till inlösen när han frånträder arrendet.

Nu hembjudes anläggning för fastighetens förseende med elektrisk belysning eller drivkraft; har den utförts efter plan, som blivit av jordägaren godkänd, eller avser hembudet anläggning för annat ändamål än alstrande, omformande eller uppsamlande till förbrukning (ackumulering) av elektrisk kraft, och prövas den lämplig med hänsyn till fastighetens storlek, belägenhet och förhållandena i övrigt, vare jordägaren skyldig att lösa anläggningen med undantag av dels vad som icke är fast förlagt, dels ock sådant, vilket är att anse såsom tillbehör till för anläggningen icke nödig byggnad, som i första stycket avses. Lösen, som nu sagts, skall utgå efter det ökade värde, fastigheten i följd av anläggningen kan anses äga när den avträdes, men må ej överstiga den kostnad, som varit nödig för anläggningens utförande. Äro till anläggningen ämnen hämtade från fastigheten, skall skäligen avdrag därför ske. Varder arrendatorns anspråk på inlösen av jordägaren bestritt, eller kan ej, då jordägaren vill lösa, överenskommelse träffas om den lösen, som bör utgå, skall frågan därom avgöras i den ordning, som i 8 § stadgas.

Sker hembud i fall, då lösningsskyldighet ej föreligger, och vill jordägaren lösa, men kan ej överenskommelse träffas om vad i lösen bör utgå, skall frågan därom likaledes avgöras i den ordning, 8 § bestämmer. Vill ej jordägaren lösa, eller har han ej inom en månad efter det hembudet gjordes förklarar sig därtill villig, äge arrendatorn bortföra vad han påkostat; återställa dock jord eller byggnad i det skick, vari han mottog den. Är ej vad arrendatorn sålunda äger från fastigheten skilja därifrån bortfört inom tre månader från det arrendet upphörde, tillfalle det jordägaren utan lösen. Äro till byggnad eller annan anläggning ämnen hämtade från fastigheten, må byggnaden eller anläggningen ej borttagas, innan värdet av vad från fastigheten tagits blivit jordägaren gottgjort; skolande ersättningen, där ej överenskommelse kan träffas, fastställas i den ordning, 8 § bestämmer.

20 §.

Arrendatorn vare oförhindrad att å den arrenderade jorden verkställa nyodling, dock ej utan jordägarens medgivande å mark, därå finnes ståndskog eller växtligt ungskogsbestånd, eller därå särskilda åtgärder av jordägaren vidtagits för varaktigt betesbruk. Utan jordägarens tillstånd må arrendatorn ej å fastighetens ägor svedja eller verkställa bränning av jord.

Finnes å den arrenderade jorden eller, om denna utgör allenast visst område av en jordägaren tillhörig fastighet, å annan del av fastigheten skog av lämplig beskaffenhet, vare arrendatorn, allt efter ortens sed, berättigad att enligt anvisning där taga nödigt bränsle för husbehov samt erforderligt virke till honom åliggande underhåll av fastighetens åbyggnader ävensom till nödiga hägnader, hässjor och täckdiken samt nödiga redskap i den mån det kan ske utan att skogens framtida bestånd äventyras eller jordägaren med tillämpning av en god skogsvård kommer att sakna nödigt bränsle och virke för sitt eget jordbruk. Vill jordägaren hellre annorledes tillhandahålla arrendatorn nödigt bränsle och virke, vare det honom öppet, där det kan ske utan märklig olägenhet för arrendatorn. Har genom annat jordägarens åtgörande än husbehovsfång skogstillgången å fastigheten under arrendetiden så medtagits, att arrendatorn ej längre därav kan erhålla det bränsle och virke, vartill han är berättigad, vare jordägaren pliktig att på annat för arrendatorn lägligt sätt tillhandahålla denne det felande. Utöver vad nu är stadgat, må arrendatorn ej i annan mån än arrendeavtalet bestämmer nyttja fastighetens skog.

Arrendatorn äge rätt att å den arrenderade jorden taga torv, ler, grus, sten

och dylikt för husbehov men äge ej avhända fastigheten något, som icke är att hänföra till dess årliga avkastning.

21 §.

Finnes ej å den arrenderade jorden erforderligt bete för de hästar och nötkreatur, som kunna vinterfödas därå, och utgör denna jord allenast visst område av en jordägaren tillhörig fastighet, vare arrendatorn, där det överensstämmer med ortens sed och kan ske utan märkligt förfång för jordägaren, berättigad att efter anvisning erhålla nödigt bete å annan till fastigheten hörande skogs- eller utmark; vill jordägaren hellre annorstädes anvisa arrendatorn nödigt bete, vare det honom öppet, där ej arrendatorn därigenom tillskyndas märklig olägenhet.

Angående arrendatorns rätt till jakt och fiske å den arrenderade jorden är särskilt stadgat.

22 §.

Ej må tillträde till fastigheten förvägras jordägaren, när sådant erfordras för utförande av arbete, som åligger honom, eller som han äger utföra i arrendatorns ställe; ej heller när jordägaren vill anställa besiktning å fastigheten. Om tiden för arbetets utförande eller för besiktningen bör jordägaren i god tid förut underrätta arrendatorn.

29 §.

Nu har i skriftligt arrendeavtal skett ändring eller tillägg, som avfattats skriftligen, utan att sådant anmärkts å jordägarens exemplar av handlingen; var ej vad sålunda ändrats eller tillagts nye ägaren kunnigt när överlåtelsen skedde, och vill han det ej godkänna, give det arrendatorn till känna inom en månad efter det denne underrättade honom om ändringen eller tillägget, eller gälle det mot honom såsom hade han det godkänt. Sker sådant tillkännagivande, äge arrendatorn därefter tid av en månad att uppsäga avtalet.

33 §.

Försättes arrendatorn i konkurs, äge borgenärerna uppsäga avtalet; sker ej uppsägning sist å trettionde dagen från inställelsedagen i konkursen, svare borgenärerna för legoavtalets fullgörande till legotidens utgång eller, där uppsägning sker efter utgången av först sagda tid, intill dess på grund därav avtalet upphör att gälla.

Vill jordägaren själv uppsäga avtalet och återtaga fastigheten, äge därtill rätt, dock vid arrende för viss tid överstigande femton år endast mot skyldighet att gälda lösen, som i 8 § sägs. Var avtalet slutet med förbehåll om rätt för arrendatorn att sätta annan i sitt ställe, och inträffar konkursen efter det arrendatorn tillträtt fastigheten, må jordägaren ej uppsäga avtalet, där borgenärerna inom tre månader från inställelsedagen i konkursen gitta visa, att överlåtelse skett i enlighet med avtalet; sker överlåtelse senare men innan jordägaren gjort bruk av sin rätt, vare han samma rätt förlustig.

Uppsäges avtalet av anledning, som nu sagts, vare jordägaren berättigad till skadestånd, utan så är att avtalet var ingånget för viss tid överstigande femton år och han själv uppsade avtalet.

37 §.

Har arrendatorn låtit komma sig till last sådant förhållande, som i 36 § 1, 2, 3, 8 eller 9 sägs, men sker rättelse innan jordägaren gjort bruk av sin

rätt att uppsäga avtalet, eller har jordägaren, förrän uppsägning skett, avhjälp vanvård av fastigheten, som i 36 § 2 avses, och enligt 12 § undfått gottgörelse därför, äge ej sedan jordägaren återopa förhållandet såsom grund för arrendatorns skiljande från arrendet. Samma lag vare, där i fall, som i 36 § 4, 5, 6, 7 eller 10 sägs, jordägaren icke uppsagt avtalet inom sex månader från det han fick kunskap om förhållande, som där avses.

Särskilda bestämmelser om vissa jordbruksarrenden under bolag, ekonomiska föreningar samt enskilda industriidkare och trävaruhandlare.

43 §.

Upplåtes jord, som äges av bolag eller ekonomisk förening eller av enskild person, vilken driver industriell rörelse eller yrkesmässig handel med skogsprodukter, till brukande mot lega, samt omfattar arrendet odlad jord till en vidd av minst två och högst tjugofem hektar, skola beträffande arrendet gälla de bestämmelser, som här nedan upptagas i 44—53 §§; dock att vad där stadgas ej skall äga tillämpning, där jorden upplåtes till ägare av angränsande fastighet att brukas tillsammans med denna eller vid arrendeavtalets ingående äges av aktiebolag eller förening, som erhållit lån från statens egnahemslånefond eller jordförmedlingsfond, eller ock av enskild person, som uppenbarligen besitter jorden eller fastighet, vartill denna hör, huvudsakligen för annat ändamål än att i sin rörelse utnyttja till fastigheten hörande skog, torvmosse, stenbrott eller annan dylik naturtillgång.

Vid bedömande av frågan, huruvida fastighet besittes för utnyttjande av naturtillgång, som nu sagts, eller annat ändamål, skola i samma ägares hand befintliga genom avstyckning, ägostyckning eller jordavsöndring skilda områden av samma hemman betraktas såsom en fastighet.

Huruledes i vissa fall undantag må vinnas från vad i 44—53 §§ stadgas, därom skiljs i 54 §.

44 §.

Upplåtelse på viss tid må ej ske för tid, understigande fem år. Sker upplåtelsen för kortare tid, gälle den för fem år.

45 §.

Vid utgången av arrende, som gäller för viss tid, äge arrendatorn rätt till nytt arrende för en tid av fem år, så framt ej då arrendatorn eller föregående arrendator, vars arrenderätt övergått å honom, under sammanlagt femton år på arrende innehaft fastigheten.

I arrendekontraktet skall utmärkas i vad mån rätt till nytt arrende tillkommer arrendatorn. Sker det ej, eller intages i kontraktet förbehåll, som strider mot vad i första stycket stadgats, må domstol på yrkande av arrendatorn vid vite förelägga jordägaren att inom viss tid fullständiga eller rätta kontraktet.

46 §.

Sker överlåtelse av fastigheten, äge, ändå att arrendeavtalet består mot nye ägaren, arrendatorn ej mot honom göra gällande rätt till nytt arrende, med mindre vid överlåtelsen antingen skett förbehåll därom eller ock arrendekontraktet utmärkte, att rättighet, som nu sagts, tillkom arrendatorn.

Varder fastigheten såld i den ordning utsökningslagen bestämmer, äge, ändå att arrendeavtalet består mot köparen, arrendatorn ej mot honom göra gäl-

lande rätt till nytt arrende, med mindre vid försäljningen arrendekontraktet utmärkte, att rättighet, som nu sagts, tillkom arrendatorn.

Återköpes fastigheten enligt lagen om återköpsrätt till fast egendom, äge, ändå att arrendeavtalet består mot återköparen, arrendatorn ej mot honom göra gällande rätt till nytt arrende, med mindre återköparen sådant utfäst eller rättigheten tidigare gällt mot honom eller arrendekontraktet vid återköpet utmärkte, att rättighet, som nu sagts, tillkom arrendatorn.

Går arrendatorn av anledning, som i denna paragraf avses, miste om nytt arrende, njute han skadestånd av förre ägaren, ändå att han icke efter ty i 31 § sägs förbehållit sig rätt därtill.

47 §.

Har arrendatorn i avsevärd mån eftersatt honom såsom arrendator åliggande förpliktelser, eller måste det eljest på grund av särskilda förhållanden anses för jordägaren medföra synnerligt men att fortfarande hava fastigheten åt honom upplåten på arrende, vare, där jordägaren i den ordning nedan sägs påfordrar det, den rätt till nytt arrende förfallen, vilken eljest skolat tillkomma arrendatorn.

48 §.

Vill ej arrendatorn, där han enligt vad i 45 och 46 §§ sägs, äger rätt till nytt arrende, tillgodonjuta sådant, give det jordägaren till känna senast tio månader före arrendetidens utgång på sätt om uppsägning är stadgat. Varder arrendatorn inom sex månader före den tid, sådant tillkännagivande sist kan göras, av jordägaren i den ordning nyss är sagd tillspord, huruvida han påfordrar nytt arrende, give i samma ordning jordägaren besked inom en månad efter det han tillspordes, eller vare förlustig sin rätt till nytt arrende.

Vill jordägaren påstå, att arrendatorn på grund av förhållande, som i 47 § sägs, ej må åtnjuta nytt arrende, eller vill någondera påkalla ändring av arrendevillkoren, give det den andre till känna i den ordning ovan sägs senast nio månader före arrendetidens utgång, med uppgift tillika å de ändringar, som äskas. Har sådant tillkännagivande skett, och kan ej avtal om nytt arrende träffas, skall tvisten avgöras av skiljemän i den ordning, 8 § bestämmer.

Sker ej tillkännagivande såsom ovan är stadgat, eller varder ej tvisten senast åtta månader före arrendetidens utgång hänskjuten till skiljemän, skall avtalet anses förlängt på fem år, så framt ej nytt avtal om arrende träffas eller arrendatorn är förlustig sin rätt till nytt arrende. Part skall anses hava hänskjutit tvisten till skiljemän, när han lämnat motparten skriftlig under rättelse om sitt val av skiljeman.

49 §.

Äger arrendatorn rätt till nytt arrende, må ej mot arrendatorns bestridande av honom utförd förbättring av fastigheten föranleda förhöjning av arrendeavgiften, utan så är att gottgörelse gives honom för förbättringen.

50 §.

Är vid arrendetidens utgång tvist om nytt arrende ännu icke avgjord, skola, intill dess så skett eller i följd därav, att rätt till nytt arrende funnits ej tillkomma arrendatorn, för honom inträtt skyldighet att avflytta, de förut gällande arrendevillkoren tillämpas, så framt ej annat är avtalat. Arrendatorn vare, med mindre rätten finner skäligt annorlunda förordna, icke pliktig att

avträda fastigheten förrän å den fardag, som infaller näst efter det tvisten blivit slutligen avgjord. Prövar rätten, att arrendatorn ej äger åtnjuta nytt arrende, skall rätten tillika förplikta arrendatorn att avflytta; och vare lag som rörde tvisten skyldighet för arrendatorn att avträda fastigheten. Därest arrendatorn på grund av vad sålunda stadgats efter arrendetidens utgång fortfar med brukningen, utan att nytt arrende kommer till stånd, njute jordägaren, där han ej åtnöjes med lega efter ty ovan sägs, den ytterligare ersättning, som finnes skälig.

51 §.

Lega, som skall utgå i penningar eller naturalster, skall vara till beloppet bestämd.

Inträffar i orten allmän svårare missväxt, njute arrendatorn skälig nedsättning i legan; och skall i ty fall vad i 36 § stadgas angående påföljd av dröjsmål med erläggande av arrende icke äga tillämpning, där arrendatorn före förfallodagen påyrkat nedsättning i legan och inom en månad efter det legans lägre belopp blivit slutligen bestämt erlägger detta belopp.

52 §.

Ej må arrendatorn förbjudas att för husbehov nyttja det fiske, som hör till den arrenderade jorden, i vidare mån än såvitt angår kräftfångst eller fiske i visst vatten, där särskilda åtgärder av jordägaren vidtagits till fiskets förbättrande.

53 §.

Har i arrendeavtalet intagits villkor, som i något avseende strider mot vad i 8 § andra stycket, 9 § första stycket, 10—13 §§, 16 § fjärde stycket, 17 §, 18 § tredje stycket, 20 §, 21 § första stycket eller 45—52 §§ är stadgat, vare det villkor utan verkan, såframt det ej uppenbarligen avser arrendatorns fördel.

54 §.

Vissa särskilda omständigheter böra föranleda därtill, att skriftligen upprättat arrendeavtal undantages från tillämpning av bestämmelserna i 44—53 §§ eller någon av dessa föreskrifter, och innehåller avtalet förbehåll, att medgivande därtill må sökas, ankomme på Konungens befallningshavande i det län, där fastigheten är belägen, att medgiva sådant undantag.

Såsom skäl för dylikt undantag skall särskilt anses, om det arrenderade området till beskaffenhet och omfattning icke är sådant, att arrendatorn av därå bedrivet jordbruk kan erhålla sin huvudsakliga bärgning, så ock om det med hänsyn till av jordägaren bedrivet jordbruk eller skogsbruk är oundgängligen nödigt, att denne äger friare bestämmanderätt över fastigheten än enligt ovan nämnda bestämmelser är medgivet.

Över Konungens befallningshavandes beslut i ärende, som nu sagts, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Avslås ansökning, som nu sagts, skall, därest arrendeavtalet ej annorlunda stadgat, detsamma anses förfallet.

Särskilda bestämmelser om jordbruksarrenden under fideikommiss.

55 §.

Upplåtes fideikommissjord till brukande mot lega, skall upplåtelsen ske för viss tid eller ock för fideikommissinnehavarens eller arrendatorns livstid. Är

icke arrendetiden så bestämd, som nu sagts, skall avtalet anses ingånget för en tid av fem år.

Omfattar upplåtelsen odlad jord till en vidd av minst två och högst tjugofem hektar, skola beträffande upplåtelsen bestämmelserna i 44—50 och 54 §§ äga motsvarande tillämpning. Har i avtalet intagits villkor, som strider mot vad i 45—50 §§ är stadgat, vare det villkor utan verkan, där det ej uppenbarligen avser arrendatorns fördel.

56 §.

Har arrendeavtal rörande fideikommissjord slutits för viss tid eller för arrendatorns livstid, och övergår fideikommissrätten därefter till ny innehavare, vare avtalet gällande mot honom; dock vare, där de avtalade arrendevillkoren med hänsyn till förhållandena vid tiden för avtalets slutande icke kunna anses skäligen eller eljest äro i väsentlig mån stridande emot nye innehavarens berättigade anspråk, honom öppet att uppsäga avtalet. Sker ej uppsägning inom sex månader efter det nye innehavaren tillträdde fideikommisset, vare han sin rätt därtill förlustig.

Uppsäges avtalet av anledning, som nu sagts, vare nye innehavaren, där han ej åtnöjes med den i avtalet tingade legan, berättigad att av arrendatorn bekomma skäligen ersättning för den tid, arrendatorn efter nye innehavarens tillträde av fideikommisset suttit kvar i arrendet.

57 §.

Vad i 55 § andra stycket och 56 § stadgas skall ej äga tillämpning beträffande upplåtelse av jordbruk, som är att anse såsom huvudgård till ett fideikommiss.

Särskilda bestämmelser om vissa andra stadigvarande jordbruksarrenden.

58 §.

Upplåtes i annat fall än uti 43 eller 55 § sägs jord till brukande mot lega, och avser upplåtelsen torp eller annan till huvudgård hörande jordbrukslägenhet eller hemman, som lyder under huvudgård, eller ock annan jord, vilken utan andra avbrott än av tillfällig beskaffenhet varit upplåten på arrende under mer än trettio år i följd närmast före upplåtelsen, skola beträffande upplåtelsen bestämmelserna i 44—50 och 54 §§ äga motsvarande tillämpning, där upplåtelsen omfattar odlad jord till en vidd av minst två och högst tjugofem hektar. Har i avtalet intagits villkor, som strider mot vad i 45—50 §§ är stadgat, vare det villkor utan verkan, där det ej uppenbarligen avser arrendatorns fördel.

Vad nu stadgats gälle ej, där jorden vid arrendeavtalets ingående tillhör kronan, kommun eller municipalsamhälle eller eljest är i allmän ägo.

Om arrende för annat ändamål än jordbruk.

59 §.

Avtal, varigenom jord upplåtes på arrende för annat ändamål än jordbruk, skall upprättas skriftligen, där ej upplåtaren och arrendatorn annorlunda åsämjas.

Å sådan upplåtelse skola stadgandena i 4 §, 5 § första stycket, 6—9 §§, 18 § första och tredje styckena, 22, 25 och 26 §§, 27 § första stycket, 28, 30—

34, 36—41 §§, 42 § första stycket och 56 § äga motsvarande tillämpning; dock att vad 33 § stadgar angående rätt för jordägaren att uppsäga avtalet ej skall tillämpas efter det arrendatorn tillträtt fastigheten, ej heller innan tillträde skett, där arrendatorn på anfordran inom utgången av nästa dag för avtalets fullgörande ställer säkerhet, med vilken jordägaren skäligen kan nöjas.

Är ej arrendetiden bestämd, skall avtalet upphöra att gälla efter det uppsägning å någondera sidan skett.

Ej må genom förbehåll i avtalet stadgas inskränkning i arrendatorns rätt att vid överlåtelse av fastigheten kvarsitta, ej heller för arrenderättens förverkande stadgas annan grund än 36 och 37 §§ bestämma; har sådant förbehåll skett, vare det utan verkan.

Har i skriftligt avtal, som i denna paragraf avses, skett ändring eller tillägg, utan att sådant anmärkts å jordägarens exemplar av handlingen, skall, evad ändringen eller tillägget skett muntligen eller skriftligen, i fråga om dess giltighet mot ny ägare av fastigheten samt arrendatorns rätt att uppsäga avtalet gälla vad i 29 § är stadgat.

Angående upplåtelse av nyttjanderätt till gravplats å kyrkogård eller annan allmän begravningsplats är särskilt stadgat.

3 KAP.

Om hyra.

6 §.

Är ej tid utsatt för erläggande av hyra, som skall utgå i penningar, skall, där hyran beräknas för helt, halvt eller fjärdedels år, hyran betalas senast å näst sista dagen av vart fjärdedels år samt, där hyran beräknas för månad, vecka eller dag, före utgången av varje sådan tidrymd; hyra, för vilken sådan beräkningsgrund ej är stadgat, skall gäldas vid hyrestidens slut.

Vad i 2 kap. 7 § stadgas om arrendeavtal skall äga motsvarande tillämpning beträffande hyresavtal.

19 §.

Sker överlåtelse av fastigheten efter det hyresgästen tillträtt den förhyrda lägenheten, vare angående hyresgästens rätt att kvarsitta lag som i 2 kap. 28 § sägs. Ej må genom förbehåll i hyresavtalet stadgas inskränkning i hyresgästens rätt att vid överlåtelse av fastigheten kvarsitta; har sådant förbehåll skett, vare det utan verkan.

Har i hyresavtal, som upprättats skriftligen, skett ändring eller tillägg, utan att sådant anmärkts å hyresvärdens exemplar av handlingen, skall, evad ändringen eller tillägget skett muntligen eller skriftligen, i fråga om dess giltighet mot nye ägaren samt om hyresgästens rätt att uppsäga avtalet gälla vad i 2 kap. 29 § är stadgat om arrendeavtal.

Vad i 2 kap. 30 och 31 §§ stadgas om arrendeavtal skall ock äga motsvarande tillämpning beträffande hyresavtal; dock att hyresgäst icke äger att å hyresbelopp, som förfaller till betalning mer än sex månader efter det han fick kunskap om överlåtelsen, avräkna fordran hos förre ägaren eller att i fråga om sådant belopp åberopa uppgörelse, som med denne träffats, med mindre nye ägaren hade kunskap om uppgörelse när överlåtelsen skedde.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1928.

Genom denna lag upphävas lagen den 25 juni 1909 om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarne, lagen den 10 maj 1912 om utsträckt tillämpning av nämnda lag samt lagen den 13 maj 1921 med vissa bestämmelser rörande arrende av fideikommissjord.

I avseende å lagens tillämplighet å avtal, som träffats före lagens ikraftträdande, gälla de grunder, vilka finnas stadgade i lagen den 14 juni 1907 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om nyttjanderätt till fast egendom.
